

Annus
József

A GALAMB

Pura délelőtti volt ezen a héten. Mások rendszerint örültek az első műszaknak, de ő nem. Valahogy nem érezte egészen a napot, hogy már kora délután beülhetett a szobába, kiballaghatott az udvarra. Estefelé sem kellett igyekeznie vacsorával, mosakodással, hiszen az ágyból nem késhet el az ember. Ilyenkor nem tudott mit kezdeni az idejével. A galambok se jelentettek annyi örömet, mint a délelőtti órákban. Akkor igen! Alig tudta itthagyni őket. Akkor fűgők voltak, vidámak, játékosak. Ha fölegedte a kis puszlikat, két-három kör után vendéggel tértek vissza. Remek postákat, strasszereket csaltak a padlásra. Iratlan törvény: ami bejön a padlásra, az enyém.

Délután lusták a kis csábitók. Nem is érdemes felhajtani őket. Most mégis megpróbálja, S ime, nem hiába. Testes fehér galambot térítenek a csapató alá a sürgő-förgő, bukfcenező kerítők. Pura legombolyítja a zsinéget, a dróthálós ketrec becsukódik. Alatta pislog a fehér galamb. Furcsa. Gyönyörű példány, de valahogy mégsem tetszik Purának. Bosszantja, hogy a fajtáját se tudja megállapítani innen letről. Ezt minden igazi galambász restellné. Figyeli a tartását, az orrát, a lábát, de nem tud dönteni. Újra a csőrét lesi, és ekkor megdöbben. A jövevény kis olajját tart a szájában. Pura bámulja, s hangosan is kimondja:

— Furcsa... Beszabad a szobába, ruhát cserél, s indul a padlásra. Megfogja a fehér galambot, jól körülpapogatja. — A szentségedet! Hát miféle galamb vagy te? Erthetetlen. Ilyet még nem láttam. Azt se lehet megállapítani, tojó vagy-e, vagy kani? Aztán ez a gally a csőrödben. Na, köpd ki szépen... Köpd már ki, az anyád keserves...

Rángatja, cibálja, a kis ág nem enged. Úgy áll a galamb szájában, mintha odanőtt volna. S úgy lehet csakugyan, mert amikor mégis kitépi, cseppnyi vér kenődik a kezére, az ágacska pedig hamarosan összeszárad. Apróra, kicsinyre, mint egy darabka lucernaszéna.

— No, majd látjuk — legyint Pura, s bedobja a fehér galambot az elkülönítő ketrecbe. Nem is nézi tovább. Nincs kedve fent maradni, mint máskor. Lemászik, földre fekteti a letrát, s be megy a szobába. Bekapcsolja a tévét, s leül eléje. Zúgva, recse-gve jön a hang, majd előfehérlik a kép is. Repülők bögnék az égen. Bombát szórnak. Nyomukban ég a föld.

Harmadnap nézi meg újra a vendéget. Vidáman lépeget a ketrecben, a szeme csillog, és a csőrében, igen, a csőrében újra ott a kis olajág.

— Furcsa — mondja ismét a galambász. — Milyen fajta lehet?

Megjött az új hét. Most aztán szabad a délelőtt, nézzük a tubikat! Kiengedi a falkát. Biztatja, hessegeti őket, de azok nem akarnak felszállni. Néhány felroppen végül a nagy biztatásra, de alig pár méternyire, s némi libegés után azok is visszakeresznek a tetőre.

— Nyavalyások! A kert felől most idegen galambcsapat közeleg. Ócska vadócok.

— Na, ettől már csak bemelegszettek? A múltkor is ezeket pöhöltük el. Hát ismeritek őket... Na, gyerünk, rajta! Adj neki! Csak a fejét, ott nem sántul meg! Na, mi lesz? Rajta már...

A tetőn levők nem mozdulnak. Ülnek és bámulnak, mint a hülyék. A vadócok viszont jönnek. Egyet kerülnek a ház fölé, aztán méltóságteljesen leereszkednek. Mintha csak hazaérkeztek volna. Nagy turbékolás, komázás kezdődik. A legveszettebb örök is bénán ácsorognak, bambán, lüken nézik, hogy ezek besorakoznak a kémény melletti bejáraton, amelyiken pedig csapda sincs. Mert ha lenne! Hát becsukná most, és valamennyi vacak galamb nyakát kitekerné. Ilyen szégyent érni! Még jó, hogy a verebek nem jönnek. Mert a vadgerlek már igen. Lehetnek

vagy tízen. Búznak be a többiek után. S velük az ő díjnyertes postái. Nahát...

— Megbolondultak. Hát mi lesz itt? Ezek fölzábnak mindent. Az egész heti kosztot. Na, majd adok én nektek komázást! Várjatok...

Fut föl a letrán, mint a macska. Benyit a padlásra, s tátott szájjal nézi a gyülekezetet. A galambok, gerlek nem bűzát szemelgetnek, csak állnak az elkülönítő ketrec mellett, s bámulják a zöld gallyas fehér galambot. Búznak, turbékolnak neki. Mint ha imádkoznának hozzá. Purát a gutaütés kerülgeti.

— Hess! — kiált nagyot, s a ketrec felé dobja a kis vaslapátot, amivel a trágárt szokta ledobálni szabad szombatos napokon. Annyit lát, hogy a könnyű vadócok, gerlek ügyesen felroppennek a lapát elől, hanem az öreg strasszer, az első generációból való, bánatos öregúr találatot kapott. Fetreng a ketrec tövében, a feje lóg, mintha csak egy darabka cérna tartaná. A többi röpke, csattog a feje körül, mert ilyenkor aztán nem találják a kijáratot. Megnyitja hát az ajtót is, menjenek, meneküljenek a vendégek is, nem érdekli. Csak ezt a fehér, gallyas száju bitangot akarja elkapni, hogy darabokra tépje a két kezével.

— Gyere, te szemét! — hörgi Pura, s benyúl a ketrec kis ajtaján. — Megdöglesz, te piszok! Széttéplek darabokra! Te...

Nem érti, hogyan férhetett ki egyáltalán a karja mellett, hiszen annyira szűk a nyílás. Valahogy mégis kifért, mert egyet pergett, fordult, s úgy suhant ki az ajtón, mint a szellem. Pura úgy hallotta, még nevetett is közben. Kinézett utána. Akkor már ott tollászódott az eperfán.

— Fára szállt! Hát milyen galamb ez? Nade, megállj! Most aztán vége a hancúrozásnak! Hozom a puskát!

A galamb megvárta. Még azt is, hogy nyugodtan célozzon. Abban a pillanatban azonban, amikor elrántotta a ravaszt, átbillett egy másik ágra. De billegett, egyensúlyozott nagy igyekezettel. Valahol mégis eltalálhatta néhány sörét.

— Várj csak, majd most!

Nem bírta megállítani az újját, pedig látta, hogy mire célba veszi, a galamb lebukik, s mélyen, majdnem a föld felett repülve, sántán evez a szomszéd udvar felé. Két-három kertet bukácsolhatott át, amikor újra leszállt egy akácára.

— Utána!

Bezörgetett a szomszéd galambászokhoz:

— Gyertek, itt egy pocsék bajkeverő galamb. Valami kármadár lehet. Tönkretesz mindannyiunkat. Gyertek, puffantsuk le az átkozott bitangját! Gyertek csak, majd elmesélem, de most menjünk!

Egész sereg üldözte már a fehér galambot. Pura ment elől a puskával, mögötte Marcona, fesszesre húzott íjjal a kezében, még a fia, Ferike is ott menetelt a tejgumból készült csúzlival. Szinte egyszerre lőttek, amikor újra megpillantották. Egyikük sem találta el. A galamb most magasra röpent, s fönt evezett tovább a soron.

— Utána! Ki kell irtani! Ha láttátok volna, mit művelt nálam. Teljesen megbolondította őket... Na, gyertek!

Már a falu szélén jártak, s a galambot csak apró pontnak látták az égen. A pont most lefelé ereszkedett, mozgása lassult.

— A szárnvát találhattam. Látjátok? Mindjárt leesik! Gyerünk csak utána!

Ember János a tanya kertjében kapálgatott. Fél kézzel, mert a másikkal a botot kellett támasztania. Fél lábú embernek igen nehéz az effajta munka.

— Nicsak! De megijesztettél, te galamb. De miféle galamb vagy te? Hát te vagy? Gyere, kincsem-galambocskám! Hát hogyne ismernélek meg. De sokat álmodoztunk rólad valamikor a nyirkos árok fenekén, valahol Voronyeys alatt... Na, gyere! Látom, megsebesültél. Majd nálam felépülsz. A szobába viszlek, puha fészket csinálunk neked. Gyere...

— János bátyám! Hé, öreg! Merre van?

Ember János kiballagott az eresz alá. Behúzta maga mögött az ajtót, s keményen nézett a fegyveresekre.

— Mit akartok itt?

— A galambot. Biztos ide repült. Láttuk, hogy itt ereszkedett lefelé... Adj ide! Jogunk van hozzá, mert...

— Menjetez innen — mondta az öreg nyugodtan, de keményen. — Az unokám galambja...

Purák elkullogtak. Az úton még azt mondta Marcónának:

— Egyszer úgyis kilesem. Le-lövöm, mint a verebet. Széttö-vöm! Érted? Vagy befogom és kitekerem a nyakát!

Ebben megnyugodtak, s szinte büszkén lépkedtek a falu felé.

Csak azt nem tudták, hogy a galamb hamarosan kicsinyeket költ, s azok majd újabb fiakat nevelnek. Ember János házában...

Dénes
János

AKT

Jenő
IstvánMagyar-
ország
felfedezése
VARGA DOMOKOS:
ERDŐKERÜLŐBEN

Megjelent a „Magyarország felfedezése” szociográfiasorozat, e nagyszabású vállalkozás második kötete is immár: az „Egő arany” c. Mocsár-könyvet követően Varga Domokos műve, az „Erdőkerülőben” című is kapható, s olvasható.

Mohón olvastam el, s örömmel és szorongással vállalkoztam ismertetésére. Örömmel, mert izgalmas, magát „egy slukkra” olvastató könyvről van szó, olyanról, amely népszerűségben minden bizonnyal vetekedni fog a szerző közismert családi krónikájával, a „Kutyafülek”-kel is. Hiszen az erdőségeknél — tán épp azért, mivel nálunk nem-nagyon dűskálunk ilyen tájban — sajátos varázsa van mindünk számára:

Szorongásomat mégis az okozza, hogy nekem, a szerző barátjának — ifjú kortól kenyeresének — elhiszi-e a recenzíót bogarászó újságolvasó, hogy a leg-tárgyilagosabb ítélkező is csak azt mondhatná e könyvről, mint amit az elfogultsággal vádolható jóbarát — tehát, hogy e könyv a maga nemében dicséretes férfimunka, drámaian elevenbe-vágó olvasmány, elmét, s szívet gazdagító élmény.

A „drámai”-t erősen hangsúlyoznom kell. Mert nem az „erdei vadak, égi madarak” e különös könyv főszereplői, hanem mindig a velük vesződő, az „erdő iskoláját” járó, az erdő törvényeivel s problémáival birkózó Ember. (Lett légyen az akár erdősz, akár mérnök, akár vadász, akár „szimpla” favágó, akár maga a miniszteriális erdő-átyaúr-isten, — ahogyan Varga Domokos nevezi: a Legilletékesebb.) Az

erdő törvényeivel s problémáival birkózó Ember — sokarcú, sok-féleképp élő s érvelő, nehéz a számtalan egyéni érdek és a közérdek összecsendítése révén valaminő harmonikus hangot hallatni, tehát az igazságot. Hiszen a „kicsi igazságok” száma — özőn. S egymásnak ellene feszülők. Lássunk csak néhány jellemző példát: „Sok termelőszövetkezet szinte védetelen. Évről évre több disznó tiporja, legeli, dűrja a vetéseit... Más cég a szövetkezet, más cég a vadász-társaság. S mindegyiknek más fáj...” „Tapasztalatból tudom, hogy a szarvas — és sokban hasonlóan a vaddisznó is — a vetések tiprásával, legelésével... olyan mezőgazdasági kárt okoz, mely összesítve... megközelíti a 100 millió kárösszeget...” — mondja az egyik interjú-alany.

S kicsivel odébb: „Az egyik tábor (t. i. az erdészeké) mindent a faállomány fejlődésének és hozamának rend alá, a másik (t. i. a vadászoké) mindent a vadgazdálkodásnak, az erdei vadak minél bőségebb táplálkozásának.” Varga Domokos tudós szakértője az erdészeti, okleveles erdőmérnök, ám mégsem a „szakmabeliek” pártjára áll egyoldalúan:

Persze, az ilyen verbéli vadászokon kívül sok-sok nagypenzü, külföldi kőcavadász is megfordul a magyar erdőségeken, őslapokon. Jó pénzt hagynak itt, mi, magyar vendéglátók mégis sokkal olcsóbbak vagyunk, mint a külföld. A feltételek — különösen a vadállományt illetően — kedvezőek. „De a külföldiek vadászatainak nagyobb azért, a füstje, mint a lángja.” — állapítja meg a szerző, sokónk meglepetésére. — „A számok beszélnek. A nyúl kivétel — élve vagy löve — majdnem kétszer annyi devizát hozott az országnak, mint a vendégvadászok behozatala.” (Ki gondolta volna?)

Sok, egyéb kulisszatitokra lebent fényt Varga Domokos az „Erdészek” c. fejezetben is. Megtudjuk, mi bántja a Felvidék erdését, mi keseríti az alvidékieket, (akiket „ürgepásztoroknak” titulálnak a rártati felföldiek); miért nincs erdészutánpótlás; hogyan marad meg hivatása mellett a mostoha, „nyögve meg”-körülmenyek között is a kolóniabeli szaktárs; hol szorít a dunántúli erdészetszima; miként lesz erdésztechnikussá egy erdőjáró kiskamasz. Az „Idegössze-roppanás” című részletben egy élete virágjában levő, ám a feletesi zsarnokoskodás miatt idő előtt összeroppanó mérnökember tragédiája sejlik elénk, s mindjárt a következőkben — mesteri szerkesztőkészségről tanúskodóan — „látszatra, száraz” adatokat tartalmazó, ám a mai erdészeti tiz lakonikus „ponttal” tála-lóan jellemző fejezetet lehel-tünk, mintegy az előző részlet lé-lekelemző, „líraibb” eszmefut-tásának ellenpontozásaként. Az-tán megint költői rész jön, „Er-dő és lélek” címmel, ilyenforma, prózaversszerű vezetés monda-tokkal: „Ha lassan elkopnak is, munkájukba belefáradnak is, legtöbbszörükben vén koráig sem vész ki az erdő iránt érzett szelid szerelem, csöndes rajongás.”

A könyv határozott hangú summázatát, a tanulságok, teendő körülmények felvázolását, „Szám-adás, számvetés” c. fejezet tartalmazza. Objektív adatok alapján biztat: jóval több fánk van — s lesz —, mint hittük, s készen kell állanunk a minden ediginél nagyobb fakitermelésre.

Derűlátásról tanúskodó sorok-al zárul tehát ez a tárgyilagos adatokat és megrendítő ember-sorsokat, fogható tényeket és e fogható tények fundamentumán megálmodható jövőendő össze-öt-vöző, a szép magyar szó és a szakértelem birtoklásáról egy-aránt számot adó kötet.

Ortutay Gyula írja a Buday-fametszetalbum előszavában: „Az a meggyőződés, hogy a barát-ság nem hamisítja meg íte-lésünket, inkább a jó tanú becsü-lelességét adja.” E szavak arra bátorítanak, hogy a jó tanú becsü-lelességével állítsam a jó ba-rát könyvről: az „Erdőkerülőben” méltán lesz kapos az idei karácsonyi könyvpiacra.

Dér Endre

Maga nem változott
semmit

A városi kezelés alatt álló színház igazgatója, Tarnay Ernő 1929-ben Miskolcra szerződött Szegedre Kiss Manyit szubrettnek. Hadd idézzem itt néhány év előtti beszélgetésünket ezzel kapcsolatban.

— Tudja — mondja az ismert kismányis pajkossággal —, mintha tegnap lett volna, mintha nem is hosszú évek választanának el Szegedtől... Nézzé csak ezt a levelet — nyújtja felém — a „Mici néni két élete” szegedi bemutatója után kaptam. Hallgassa csak ezt a részt: „Drága művésznő, maga nem változott semmit...” Aláírás: „Egy régi szegedi holdolój.” Hát nem kedves?...

A Madách Színház kitűnő művésznője ma is az a bájosan lekesülő Kiss Manyi, aki akkor volt, amikor a DRÓTOSTÓ Miczi szerepében mutatkozott be a szegedi közönségnek és a CSO-DABOGÁR vamp-szerepén keresztül Fodor László: TÖLTÖ-TOLL-ában első nagy prózai sikerét aratta. Azóta már Csehov drámaiban és sok más prózai műben aratott maradandó sikereket.

— Azt kérdezi, mit jelentett nekem Szeged? Mindent! Nem onnan indult színházi karrierem, de ott teljesedett be. Olyan társulatnál voltam akkor, melynek tagjai között Táray Ferenc, Ajtay Andor, Páger Antal, Bilicsi Tivadar és a rendezők Tarnay Ernő, Németh Antal dr. és Sziklay Jenő voltak. Itt lehetett tanulni. A szegedi színészetet kívül szívesen emlékezem vissza a Tisza-partra, és arra a nagy szigorú, de hálás szegedi közönségre, amely még ma sem felejtett el és akik között még ma is van olyan, aki azt mondja: „... maga nem változott semmit.”

Bárony szék helyett
deszkák

Budai lakásán éppen turnéra csomagolt, amikor meglátogat-tam.

— Valami különös elfogódottság kap el mindig, ha Szegedre

gondolok, és ha szegedi éveimről kell beszélnem. 1925-ben a színiiskolából kerültem Szegedre Andor Zsigmond társulatához táncos-énekes-buffónak. Akkor még ilyen szerepköri meghatározások is voltak és ebbe sok minden beleért — mondja nevetve.

— Első fellépésem Farkas Imre KIS KADET című operettjében a régens herceg szerepe volt. De játszottam később Molière Botcsinálta doktorát, a TOSCA sekrestyését, a Carmen első csempejét, a LAKME Hadsi szolgáját és Shakespeare Viharjában Trínkultát. Ez az utóbbi szerep azért emlékeztet számomra, mert ekkor volt a darab első előadása Babits Mihály fordításában.

— Érdekes talán még megemlí-tenem, hogy a színiiskola elvég-zésével egyidőben minisztériumi tisztviselő is voltam és az iskola elvégzése után nem maradtam a minisztériumban, hanem leszer-ződtem Szegedre színésznek. Soha nem fogom elfelejteni — mondja meghatódottan — a Színház és Társaság első, rólam szóló kritikáját, melyben Kormányos Ist-ván többek között ezeket írta ró-lam: „A minisztériumi bárony-szék iránti elhivatottságát Bilicsi otthagya, felcserélte azt a vilá-got jelentő deszkákkal és ha sze-repeit olyan művészi fokon játsz-sza tovább, mint mostani bemu-tatkozásakor, a szegedi közönség soha nem fogja elfelejteni.” Hogy is felejtethetném el én is Szegedet, amikor annyi szép emlék és ba-rátság fűz ahhoz a városhoz. Itt segítettek művészi utamon Úr György, Magyar László, Vér György és még veled együtt a sok jó barát. Egy évre elkerültem Miskolcra, majd 1927-ben ismét vissza Szegedre. Tarnay Er-nő volt az igazgató és a társulat tagjai között Neményi Lili, Kiss Manyi, Földényi László, Jávör Pál, Páger Antal, Patkós Irma, no meg Rajz János és Szabó Sa-mu, akik akkor még segédszíné-szek voltak és még sokan, kik közül azóta néhányan eltűntek... Akkor a szegedi színészet jelen-tette a magyar Kolozsvárt, ami-kor dísz és dekorum volt a szegedi színház tagjának lenni.